

บทที่ 1

บทนำ



## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมและประเทศ การจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในประเทศ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดระบบการศึกษาให้ดี เนื่องจากระบบการศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักใช้ความคิด ใช้เหตุผล มีทัศนคติ มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม สิ่งที่กำหนดแนวทางทางการศึกษา ก็คือ หลักสูตร ซึ่งเป็นแกนสำคัญที่ทำให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบเป็นขั้นตอนและเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการส่งเสริมให้วัตถุประสงค์ของการศึกษาสัมฤทธิ์ผลและประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการศึกษา ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

ภิญโญ สาธร ให้ความหมายไว้ว่า "หลักสูตร หมายถึง บรรดาประสบการณ์ทั้งปวงที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนพึงปรารถนา"

สุมิตร คุณากร ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในหลายระดับ คือ ระดับชาติ หลักสูตร หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

ระดับโรงเรียน หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ นักเรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ถนอม มากะจันทร์ กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง การรวมถึงงานที่โรงเรียนกำหนดขึ้นด้วยความไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และหวังว่าจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนคนหนึ่ง หรือคณะหนึ่ง

เอกวิทย์ ณ ถลาง กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทักษะ ทักษะปฏิบัติ แบบพฤติกรรม กิจวัตรและสิ่งแวดล้อม เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็ เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไป ในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลกิจกรรม และประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาทุกด้าน (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2529)

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 แทนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 ในปีการศึกษา 2521 การจัดการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและเพื่อให้เหมาะสมทันสมัยต่อสภาพของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจน ระบบการศึกษาภายในประเทศ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งได้นำมาใช้กับระบบการศึกษาในไทยมาเป็นเวลานานกว่า 10 ปี แล้วนั้น ในสภาพปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้พัฒนาไปจากเดิมมาก อีกทั้งข้อมูลของการใช้หลักสูตร ทั้งจากการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา งานวิจัย ข้อคิดเห็น และข้อวิจารณ์จากสื่อมวลชน ได้มีส่วนบ่งชี้ว่า จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้ทันสมัยขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ปรับปรุงหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ ในปี พ.ศ. 2533 และได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ทุกโรงเรียนในปีการศึกษา 2534 โดยเริ่มใช้หลักสูตรในแต่ละระดับ ปีละ 1 ชั้น สำหรับโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรให้ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 นี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 และให้ใช้ทุกชั้นเรียน (เอกสารอัดสำเนา : กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานทั้งที่รับผิดชอบโดยตรงและมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับนี้ ได้แสดงข้อมูลที่ชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรยังไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในอันที่จะพัฒนาคนในสังคมใน

ประเทศให้มีความรู้ มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเองและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรมวิชาการจึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรอย่างเต็มรูป ให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงและความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สงข ลักษณ์, 2533) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 972/2532 เรื่องให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) สั่ง ณ วันที่ 29 ธันวาคม 2532 โดยมีหลักการระบุไว้ว่า

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพ หรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการท้องถิ่น และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

นอกจากหลักสูตรดังกล่าวแล้ว หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการด้านความคิดและปฏิบัติ ในโครงสร้างได้ลดจำนวนคาบ วิชาบังคับและเพิ่มจำนวนคาบของวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาสามัญ และวิชาชีพได้อย่างกว้างขวาง มีคาบเวลาสำหรับให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอิสระ อันจะนำไปสู่การค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองได้อย่างแท้จริง (ภาวิไล รักศักดิ์ศรี, 2534)

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) จะมุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ตลอดทั้งมีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเอง และดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข (วารสารการศึกษาแห่งชาติ, 2534) ในการศึกษาชั้น วิชาพลศึกษาก็เป็นวิชาที่มีความสำคัญอีกวิชาหนึ่ง ที่ช่วยเสริมให้บุคคลได้มีการพัฒนาขึ้นในทุกด้าน วิชาพลศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนด้วย ผลการวิจัยของ ฮาร์ทและเชย์ (Hart and Shay, 1964) พบว่า สมรรถภาพทางกายมีความสัมพันธ์กับความสามารถในด้านวิชาการดี ก็จะมีผลทำให้การเรียนดีขึ้น

นอกจากนี้ วรศักดิ์ เพียรชอบ (2533) ได้ให้ความหมายของวิชาพลศึกษาว่า วิชาพลศึกษา คือ การศึกษาแขนงหนึ่งที่แตกต่างจากการศึกษาอื่น ตรงที่ว่าวิธีการและสิ่งที่นำมาใช้ โดยเป็นการศึกษาที่ใช้กิจกรรมการออกกำลังกาย หรือการเล่นกีฬาเป็นสื่อกลางของการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลศึกษาต่างๆ แต่ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์หลักเช่นเดียวกับการศึกษาอย่างอื่นๆ คือ เป็นวิชาที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการพัฒนาการ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

เมื่อกรมวิชาการ ได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรชั้นใหม่นั้น ทำให้การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นั่นคือ พลศึกษาในระดับมัศึกษามีหลักการที่มุ่งเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้ค้นพบ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจของตนเอง โดยใช้กิจกรรมกีฬาหรือการออกกำลังกายประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับการเลือกสรรมาอย่างดีแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม หลักสูตรมีการยืดหยุ่น ให้ผู้สอนสามารถเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ตามสภาพความเหมาะสม และความเป็นไปได้ (พยุงค์ศักดิ์ สนเทศ ,2534) หลักสูตรพลศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นั้น วิชาพลศึกษารวมอยู่กับวิชาสุขศึกษา เรียกว่า พละนามัย อยู่ในกลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพร่วมกับวิชาศิลปศึกษา โดยมีจำนวนคาบการเรียนต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ในชั้นมัธยมปีที่ 1-3 เป็นวิชาบังคับแกน ชั้นละ 1 คาบ บังคับเลือก ชั้นละ 2 คาบ นอกจากนั้นยังมีวิชาเลือกเสรีร่วมกับกลุ่มวิชาอื่น ๆ อีกรวมกัน 10 คาบ ในชั้น ม.1 และ ม.2 และ 13 คาบ ในชั้น ม.3 เวลาเรียนคาบละ 50 นาที จำนวน 0.5 หน่วยการเรียน

จุดประสงค์ของวิชาพละนามัย มี 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อให้มีทักษะ การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การดูแลสุขภาพ และสวัสดิภาพ
2. เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนา และรักษาสมารรถภาพทางกายและจิต สุขภาพและสวัสดิภาพ
3. เพื่อให้เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพ
4. เพื่อให้มีระเบียบวินัย มีน้ำใจนักกีฬา และสันทันนิสัยที่ดี

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2532)



จุดเน้นของหลักสูตรพลศึกษาตามฉบับปรับปรุงใหม่นั้น มี 3 ประการ คือ

1. การจัดการเรียนการสอน เน้นที่กระบวนการ การสอนวิชาพลศึกษามีใช้เพียงแต่ให้นักเรียนปฏิบัติ หรือแสดงความสามารถทางกายให้ถูกต้องตามแบบแผนเท่านั้น ผู้สอนจะต้องใช้ทักษะกระบวนการสอนด้วย

2. ส่งเสริมให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาที่ปรับปรุงใหม่นี้มีความยืดหยุ่นในตัวสูงมาก เช่น วิชาบังคับแกนทั้ง 6 วิชา สามารถที่จะจัดกิจกรรมที่มีคุณค่าเท่าเทียมกันทดแทนได้ และวิชาเลือกเสรีได้เปิดกว้าง ให้นักเรียนหรือโรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะกับท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดยเฉพาะวิชาเลือกเสรีมีความยืดหยุ่นได้อย่างมาก

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนในรายวิชาต่างๆ มากขึ้น เนื่องจากรายวิชาที่เป็นวิชาบังคับจะน้อยลง นักเรียนสามารถเปลี่ยนวิชาเลือกใหม่ได้เมื่อสิ้นสุดภาคเรียน สามารถเลือกประเภทกีฬาหรือกิจกรรมพลศึกษาที่ตนถนัดอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เป็นวิชาบังคับ แกน บังคับเลือก และเลือกเสรี ซึ่งนักเรียนมีความสามารถทางไหนก็เลือกเรียนทางนั้นได้อย่างเต็มที่ เต็มเวลา และเต็มความสามารถ

หลักสูตรพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 นี้ เป็นหลักสูตรเปิดกว้าง เพื่อให้ผู้เรียนทุกคน ใช้ประโยชน์และคุณค่าจากการได้ผ่านกิจกรรมพลศึกษาและกีฬาอย่างเท่าเทียมกัน สำหรับผู้สนใจ หรือมีความสามารถทางกีฬามากเป็นพิเศษ ก็สามารถเลือกเรียนรายวิชาในกลุ่มเลือกเสรีได้ตามกำหนดในโครงสร้างหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งปูพื้นฐานทางด้าน ทักษะนิสัยควบคู่ไปกับการจัดนิสัย เป็นลักษณะทั้ง "พลศึกษา" และ "กีฬาศึกษา" ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้าน ทักษะนิสัย ติดตัวตลอดไป เพื่อพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพทางกายให้เหมาะสมกับช่วงอายุ ในวัยต่างๆ ตามปรัชญาที่ว่า "เพื่อพัฒนา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา" (พยุงค์กิติ สุนเทศ, 2534)

สำหรับหลักสูตรวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นหลักสูตรที่เริ่มใช้โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในปีการศึกษา 2533 และเริ่มบังคับใช้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2534 ปีละชั้น เนื่องจากการใช้หลักสูตรที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะ

ต้องมีการสำรวจเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนวิชาพลศึกษา ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา จากการสอนวิชาพลศึกษา ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงนั้น ได้เปิดโอกาสให้กับครูผู้สอนและทางโรงเรียน สามารถเลือกกิจกรรมพลศึกษาสอนได้ ตามความพร้อมของโรงเรียน และตามความต้องการของผู้เรียนแล้วนั้น ปัญหา อุปสรรค หรือข้อบกพร่อง จากการจัดการสอนวิชาพลศึกษาเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาต่างๆ เหล่านั้น อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำหลักสูตรวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนผู้สอนวิชาพลศึกษา ในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันจะเป็นประโยชน์ และมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาต่อไป ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาถึง สภาพและปัญหาการสอนวิชาพลศึกษา ของโรงเรียนร่วมพัฒนา การใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ภายในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการสอนวิชาพลศึกษา ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

### ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน และปัญหาการสอนพลศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร โดยออกแบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ครอบคลุมถึงปัญหาดังต่อไปนี้
  - 1.1 ปัญหาด้านจุดประสงค์ของหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533
  - 1.2 ปัญหาด้านเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533
  - 1.3 ปัญหาด้านการสอน

1.4 ปัญหาด้านอุปกรณ์ สถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวก

1.5 ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล

2. ศึกษาเฉพาะโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงตั้งแต่ปี 2533 จำนวน 162 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2534

### ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่าผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ให้คำตอบตรงกับความเป็นจริงและเป็นที่ยอมรับได้

### คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การสอนพลศึกษา หมายถึง การสอนวิชาพลศึกษาในชั้นเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

มัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง ระดับการศึกษาในชั้นเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่ทางกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร โดยให้ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ทุกชั้นเรียน